

It was describes some of the changes that the Bologna process has introduced in the teachers training in German Universities. The Bologna Reforms focuses on three major goals: facilitating and improving the mobility of University students and professors; enhancing the attractiveness and employability of higher education in Europe in an increasingly competitive global environment; and building more transparent and homogeneous structures.

In this article was described the system of accreditation, certification or comparable procedures, adoption of a system of easily readable and comparable degrees, a common system of credits and grades, quality assurance, promotion of lifelong learning, and others.

Key words: *Bologna Declaration, the European Education, National Education Standards, Accreditation Council, facilitated conditions of employment.*

УДК 378

Л. В. Зімакова

ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Висвітлено основні складові змістового компонента лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку: програмне забезпечення, її варіативність у вищих України, підходи до структурування програми навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика».

Ключові слова: *дошкільна лінгводидактика, лінгводидактична підготовка фахівців, зміст освіти, програмне забезпечення.*

Постановка проблеми. Сучасні підходи до професійної освіти все більше тяжіють до професійно-практичної підготовки фахівців будь-якої галузі. У цьому аспекті змістовий компонент освітньо-професійної підготовки повинен бути актуальним, глибоким, прикладним, гнучким.

Зміна соціального статусу дитини, оновлення змісту дошкільної освіти України, зростання батьківської небайдужості до її інформаційного наповнення та якості стимулює професійні навчальні заклади готувати конкурентоспроможного фахівця дошкільного профілю. Загальне реформування дошкільної освіти України та фахової підготовки педагогів дошкільних навчальних закладів зумовлено поступальними послідовними кроками реалізації «Концепції дошкільного виховання в Україні» (1993), розділу «Дошкільне виховання» Державної національної програми «Освіт» («Україна ХХІ століття») (1994), Базового компонента дошкільної освіти (1998), Закону «Про дошкільну освіту» (2001), Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2008, 2014), реалізації Болонських угод у системі вищої освіти (з 1998), Закону «Про вищу освіту в Україні» (2014).

Нині є актуальним перегляд змісту лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, що зумовлено багатьма освітніми підходами, зокрема особистісно орієнтованим, комунікативним, діяльнісним, компетентнісним, акмеологічним, синергетичним, системним тощо.

Мета статті – проаналізувати змістову складову лінгводидактичної підготовки майбутнього вихователя дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах. Завданнями є висвітлення сучасного програмного забезпечення лінгводидактичної підготовки фахівців дошкільного профілю, його варіативності, основних підходів до структурування змісту дисципліни в навчальній програмі; визначення актуальності й важливості базових теоретико-методичних знань, окреслення перспективних шляхів їх переформатування й оновлення.

Аналіз результатів попередніх досліджень. Утіленню програмових завдань дошкільної освіти допоможуть сформовані у процесі навчання у виші такі знання,

уміння і навички педагогів: теоретико-методологічні й лінгвістичні, комунікативні й когнітивні, технологічні, проектно-прогностичні, корекційні, аксеологічні [1, с. 10–11]. Опанування ними повинно забезпечуватися програмою навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика».

Основним документом лінгводидактичної підготовки фахівців дошкільного профілю є навчальна програма нормативної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика». Навчальна програма – це вихідний державний документ, що визначає зміст і обсяг знань, умінь, навичок, які необхідно засвоїти з кожного навчального предмета, а також розділів, тем із розподілом їх за роками навчання [2, с. 222].

З часів існування незалежної України в дошкільній галузі вищої освіти діють програми розроблені під керівництвом А.М. Богуш. Так, зокрема певний час діяла програма для студентів педагогічних інститутів спеціальності 03.07.02 «Педагогіка й психологія (дошкільна)» «Методика навчання дітей рідної мови та ознайомлення з явищами навколишнього життя в дошкільному закладі» (Київ, 1990). За останнє десятиліття освіту України охопили інноваційні процеси, крім того, активізувалися дослідження з дошкільної лінгводидактики, збільшився обсяг теоретико-прикладного матеріалу, змінився соціальний статус дитини дошкільного віку та підходи до її розвитку. Усе це обумовило створення нових програм лінгводидактичного циклу: «Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі», «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям у дошкільному закладі», «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах освіти» (А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Т.М. Котик). Програмне забезпечення курсу «Теорія і методика розвитку рідної мови» у ПНПУ імені В.Г. Короленка базується на програмі для студентів вищих педагогічних навчальних закладів напряму підготовки 6.010101 – дошкільна освіта «Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти», що розроблена А.М. Богуш, Н.В. Гавриш та Т.М. Котик (Одеса, 2002). Програма рекомендована Міністерством освіти і науки України для студентів спеціальності «Дошкільне виховання» (Лист Міністерства освіти і науки України від 11.01.2002 р. за № 14/18.2-70). Завдання нової програми – стимулювати не до накопичення знань, а до самостійної творчої праці, формувати вміння організовувати педагогічну діяльність, у зв'язку з чим перенесено акцент із трансляції інформації на формування вміння самостійно здобувати ці знання й ефективно використовувати їх у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Один із провідних підходів до організації навчання за новою програмою є врахування міждисциплінарних зв'язків предметів лінгводидактичного, лінгвістичного, психолого-педагогічного, природничого циклів та філософії, сутність використання яких полягає в тому, щоб у результаті поєднання знань із різних дисциплін сформувати нове знання відповідно до потреб професійної діяльності. Такий підхід наближує програми до універсальних, сприяє глибокому усвідомленню процесів формування особистості дитини.

Зміст програми «Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі» (А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Т.М. Котик) має конкретний, детальний характер. Він складається з двох компонентів – інваріантного та варіативного. В інваріантному (обов'язковому) компоненті подається змістовий аспект дисципліни з орієнтацією на взаємопов'язане викладання всіх лінгводидактичних курсів, надання переваги не трансляції і репродукції знань, а формуванню у студентів уміння самостійно здобувати і використовувати знання, перехід на освітні методи навчання. У варіативному – визначено зміст інтелектуально-логічної та інтелектуально-евристичної діяльності студентів на семінарських, практичних, лабораторних, самостійних заняттях, послідовність у компонуванні матеріалу

прикладного блоку програм, можливість додавати нові завдання для розв'язання педагогічних проблем конкретного регіону або з урахуванням особистісних інтересів студентів, добір видів дослідницької діяльності, що відповідає вимогам сучасного стану вищої освіти, який характеризується прагненням до більш гнучкого керування навчально-виховним процесом [4, с. 6]. Аналізована нами програма складається з двох частин: «Теорія, методологія та історія дошкільної лінгводидактики» та «Основні напрями розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови».

У Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова діє навчальна програма Н.В. Малиновської «Теорія і методика розвитку мови дітей дошкільного віку», яка має чотири змістові модулі: «Теоретико-історичні засади теорії і методики розвитку мови», «Формування діалогової і лексичної компетенції дітей», «Формування граматичної, фонетичної, художньо-мовленнєвої компетенції дітей», «Спільна робота дошкільного закладу, школи і сім'ї з розвитку мовлення». Загальна кількість годин – 290.

У Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка діє навчальна програма, що укладена Л.В. Зімаковою «Дошкільна лінгводидактика», яка враховує змістову частину програми А.М. Богуш, Н.В. Гавриш і Т.М. Котик, особливості навчальних планів ступеневої підготовки фахівців дошкільної освіти у ПНПУ імені В. Г. Короленка та сучасні тенденції впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Навчальний матеріал подано за змістовими модулями: «Теоретико-історичні засади теорії і методики розвитку рідної мови», «Теоретичні та методологічні засади формування мовленнєвої компетенції дітей раннього та дошкільного віку», «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах», «Спільна робота дошкільного навчального закладу, логопеда, початкової школи і сім'ї з розвитку рідної мови». Загальна кількість годин – 234 год.

З'ясуємо основні підходи до структурування змісту навчального курсу в програмі. Історично він ґрунтується на двох основних способах побудови навчальних програм. Один із них одержав назву концентричного, другий – лінійного. При концентричному способі матеріал даного ступеня навчання в більш ускладненому вигляді вивчається на наступних ступенях навчання. Сутність лінійного способу полягає в тому, що матеріал кожного наступного ступеня навчання є логічним продовженням того, що вивчалось на попередніх ступенях навчальної роботи [6, с. 82].

Сучасна модель організації навчального процесу має назву Європейська кредитно-трансферна система, яка ґрунтується на запровадженні системи академічних кредитів, поєднанні залікових освітніх одиниць (залікових кредитів) і модульних технологій навчання. Кредит – це одиниця об'єму і виміру результатів навчання, що досягнуті на певний момент виконання навчальної програми, системи змістових модулів. Це відбувається з урахуванням навчального часу, що відводиться на засвоєння студентами навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм від 24 до 54 год. на тиждень). Кредити відображають кількість роботи, що необхідна для завершення повного року академічного навчання в закладі, тобто лекції, практична робота, семінари, консультації, виробнича практика, самостійна робота – в бібліотеці чи вдома – і екзамени чи інші види контролю. Кредити ECTS – це скоріше відносне, а не абсолютне мірило навчального навантаження студента. Вони лише визначають, яку частину загального річного навантаження займає один блок курсу в закладі чи факультеті, який призначає кредити [7; 8].

Сутність модульного навчання полягає в тому, що зміст навчання представлений в ньому у вигляді модулів. У літературі виокремлюються 10 концептуально відмінних версій модульного навчання (за О. Попович). Принципами модульного навчання є такі:

модульності, структурованості змісту навчання, динамічності, оптимальності методів діяльності, гнучкості, усвідомлення перспективи, різносторонності методичного консультування, паритетності [3, с. 26]. Ця система передбачає структурування всього навчального матеріалу, як теоретичного, так і практичного, на чітко окреслені частини – модулі. Принципи побудови програми дисципліни «Дошкільна лінгводидактика»: вимоги до програми – високий науково-теоретичний рівень, включення результатів сучасних експериментальних знахідок, зв'язок теорії з практикою, забезпечення логіки навчальної діяльності студентів, наступність в опануванні методики як навчальної дисципліни, взаємозв'язок між навчальними предметами тощо.

В основу модульної інтерпретації навчального курсу має бути покладено принцип системності, що передбачає: системність змісту; чергування пізнавальної та навчально-професійної частин модуля; системність контролю, логічну завершеність кожного модуля [5, с. 92].

Вище ми представили варіанти поділу змісту програми дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» на змістові модулі в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка та Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. Програма з навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» (укладач Л.В. Зімакова) укладена модульним способом, який є різновидом лінійного, оскільки матеріал розбитий за змістовими модулями, які можуть і не бути логічним продовженням один одного. Наприклад: змістовий модуль 2 «Теоретичні та методологічні засади формування мовленнєвої компетентності дітей раннього та дошкільного віку» є логічним продовженням змістового модуля 1 «Теоретико-історичні засади теорії і методики розвитку рідної мови». У змістовому модулі 2 конкретизується зміст розвитку мови дітей, детально описуються форми, методи і прийоми його реалізації вихователем ДНЗ. Подібна ситуація і з модулями 3 і 1, 4 і 1, але навчальний матеріал модулів 2 і 3 між собою майже не перетинається. Можна встановити часткові зв'язки 2-ого і 3-ого з 4-им у питаннях організації роботи з розвитку мови в дошкільних закладах, оскільки при навчанні майбутніх вихователів викладач змушений повертатися до актуалізації опорних знань із методики формування різних мовленнєвих компетенцій. Зміст освіти, що визначається навчальною програмою, конкретизується в робочих навчальних програмах, підручниках, навчальних посібниках і методичних вказівках до практичних занять, самостійної роботи, індивідуальних навчально-дослідних завданнях.

Науково-технічний прогрес, психофізіологічні особливості розвитку сучасних дітей дошкільного віку, соціально-економічні зміни визначають: актуальність і важливість тем, що присвячені корекційної-мовленнєвій діяльності вихователя, його спільній роботі з логопедом; сучасні форми та засоби навчання мови і розвитку мовленнєвих умінь дошкільників (інтеракційним, естетотерапевтичним, засобам ейдетики та іншим); навчання студентів основам комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільників; ознайомлення з альтернативними педагогічними технологіями, які або спеціально розроблені для мовленнєвого розвитку дошкільників, або винайдені для інших категорій дітей, але за певної адаптації можуть бути ефективними і в дошкільній лінгводидактиці. Ці актуальні питання дошкільної лінгводидактики варто включати у варіативну частину навчальної програми дисципліни, порушувати їх під час індивідуальної навчально-дослідної роботи студентів, у роботі студентської проблемної групи, тематиці курсових та дипломних кваліфікаційних роботах.

Висновок. Отже, змістовий компонент лінгводидактичної підготовки фахівців дошкільного профілю відповідає основним етапам розвитку вищої професійної освіти України, вагомий внесок у яку здійснили такі відомі вітчизняні лінгводидакти, як А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Т.М. Котик, Н.В. Малиновська та інші. Демократичні

процеси у вищій освіті, її подальша децентралізація та автономізація, перехід на Європейську кредитно-трансферну систему вплинуть на трансформацію змісту лінгводидактичної підготовки фахівців дошкільної освіти. Об'єм змісту лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку – кредитів ECTS (навчального навантаження для студентів) – залежатиме від механізмів фінансування освітніх послуг конкретним ВНЗ, компетентності викладача дошкільної лінгводидактики, його педагогічної майстерності, менеджерських здібностей, досвіду.

Подальші дослідження варто присвятити визначенню обсягу кожного модуля лінгводидактичної підготовки, щоб зберегти цілісність, системність, глибинність її в нових умовах навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, а також удосконаленню організаційного компонента кредитно-трансферної технології засвоєння змісту навчальних кредитів дошкільної лінгводидактики.

Список використаної літератури

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш / за ред. А. М. Богуш. – К. : Вища школа, 2007. – 542 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Дороз В. Ф. Методика викладання української мови у вищій школі : навч. пос. / В. Ф. Дороз. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.
4. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти : програма [для студентів вищих педагогічних навчальних закладів освіти спеціальності 7.010101 – Дошкільне виховання] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Т. М. Котик. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2002. – 48 с.
5. Кнодель Л. В. Педагогіка вищої школи : посібник [для магістрів] / Л. В. Кнодель. – К. : Вид. Паливода А.В., 2008. – 136 с.
6. Лекції з педагогіки вищої школи : навчальний посібник / за ред. В. І. Лозової. – Харків : «ОВС», 2006. – 496 с.
7. Чайка В. М. Педагогіка. Основи дидактики. Кредитно-трансферная система организации обучения // http://uchebnikonline.com/pedagogika/osnovi_didaktiki_-_chayka_vm/kreditno-transferna_sistema_organizatsiyi_navchannya.htm
8. Европейская кредитно-трансферная система (ECTS). Європейська комісія. Довідник для користувачів ECTS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.nau.edu.ua/ru/eduprocess/bologna/ects/>

Одержано редакцією 21.08.2014.
Прийнято до публікації 26.08.2014.

Аннотация. Зимакова Л. В. Содержательный компонент лингводидактической подготовки будущих воспитателей детей дошкольного возраста: анализ и перспективы. Представлены основные составляющие содержательного компонента лингводидактической подготовки будущих воспитателей детей дошкольного возраста: программное обеспечение, её вариативность в высших учебных заведениях Украины, подходы к структурированию программы учебной дисциплины «Дошкольная лингводидактика».

Ключевые слова: дошкольная лингводидактика, лингводидактическая подготовка специалистов, содержание образования, программное обеспечение.

Summery. Zimakova L. V. Semantic component of linguodidactic training of future preschool children teachers: analysis and prospects. The author highlights the key components of the semantic component of linguodidactic training of future preschool children teachers. The author describes software of the discipline "Preschool linguodidactics" in some higher educational institutions of Ukraine, priority areas of implementation linguodidactic content of training are named and they are defined by model of program discipline after A.M. Bogush, N.V. Gavrysh, T. N. Cotyk. In the article it is represented variability of semantic component of linguodidactic training, principles and approaches to structuring program of the course "Preschool linguodidactics". The urgent questions of professional training for teachers of preschool speech that may be included in the variable part of the program of the course are analysed.

One of the main approach to organizations of the education on new program is an use between subject relationships subject linguodidactics, linguistical, psychology-pedagogical, naturally scientific of the cycles and philosophy, which essence of the use consists in that to as a result of integrations of the knowledge's from different disciplines to form the new knowledge in accordance with need of professional activity. Such approaches draw near the program to universal, promotes the deep realization of the processes of the shaping to child personalities.

Key words: *preschool linguodidactics, language specialists training, educational content, program software.*

УДК: 378.22:373.3.016:[511-028.31]

Н. Д. Карапузова

ПОСИЛЕННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОПАНУВАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Висвітлено проблему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з методики навчання математики. Розглянуто шляхи посилення позитивної мотивації навчання студентів, а саме: використання проблемних лекцій, комп'ютерна підтримка аудиторних і позааудиторних занять, долучення музейного компоненту у процес навчання. На підставі практичного досвіду роботи та теоретичного аналізу науково-педагогічних досліджень встановлено факт ефективності використання проблемних лекцій, комп'ютерних і музейних засобів для підготовки майбутніх учителів до професійного вирішення завдань, що виникають у процесі навчання математики молодших школярів.

Ключові слова: *професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи, методика викладання математики, мотивація, проблемна лекція, комп'ютерна підтримка, музейна педагогіка.*

Постановка проблеми. Орієнтація сучасної вищої освіти на формування компетенцій як готовності і здатності майбутніх фахівців до певної діяльності передбачає створення таких психологічних і дидактичних умов, у яких студент може проявити не лише інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну соціальну позицію, індивідуальність, проявити себе як суб'єкт навчання. Важливим чинником успішного навчання у вищому навчальному закладі є характер навчальної мотивації.

Принциповим етапом освоєння майбутньої професійної діяльності є її внутрішньо психологічне сприйняття студентом. Рішення про це визначається тим, наскільки уявлення молоді людини про професію відповідає її потребам. У цьому сенсі надзвичайно важливе проектування мотиваційної структури особистості майбутнього фахівця на структуру чинників, що пов'язані з професійною діяльністю, через які можливе задоволення потреб.

Нині перед викладачами вищої школи гостро постає проблема підвищення інтересу студентів до навчальних дисциплін, особливо фахових методик. У той же час, у сучасній науці не існує єдиного підходу до проблеми мотивації поведінки людини, не є усталеною термінологія, не сформульовані чітко основні поняття. Однак запити практики – навчання, виховання і зрештою професійної діяльності – настійно вимагають розробки цієї проблеми, котра знаходиться у спільному предметному полі педагогіки, психології, філософії, соціології та інших антропологічних наук.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню закономірностей і принципів професійного становлення особистості приділяли увагу Б. Ананьєв, Л. Белозерова, Л. Божович, Л. Виготський, Н. Горнова, Т. Коннікова, О. Леонтєв, А. Петровський, К. Платонов, С. Рубінштейн, В. Селіванов та інші науковці. У їхніх наукових працях розкривається думка про те, що формування особистості відбувається